

Igitabo cya Daniyeli – Ijana na Mirongo Itatu na Kabiri

*Guhishura Ubusobanuro bw'Ubuhanuzi bw'Ikigeragezo cya Kabiri:
Gusobanukirwa Ishusho y'Inyamaswa n'Igihe cyo Gushyirwaho Ikimenyetso
cya 144,000*

Jeff Pippenger
2024-03-12

Mu ngingo zabanje twamaze igihe tugaragaza ibiranga by'ubuhanuzi by'ikigeragezo cya kabiri mu bigeragezo bitatu bihagarariwe n'abamarayika batatu. Buri mumarayika ahagarariye ikigeragezo cyihariye, kandi ikigeragezo cya kabiri gihagararirwa nk'ikigeragezo kigaragara n'amaso. Twagaragaje abo bamarayika uko ari batatu, kandi ibigeragezo byabo bihuye na bo na byo bigaragara muri Daniyeli igice cya mbere, aho ikigeragezo cya kabiri muri ibyo bitatu cyashingiye ku isura ya Daniyeli n'abo batatu b'abanyacyubahiro nyuma yo kurya indyo y'imboga aho kurya indyo y'i Babuloni. Ikindi kiranga ikigeragezo cya kabiri ni uko kenshi gishushanywa n'ikimenyetso cy'ihuriro ry'Itorero n'Ubutegetsu bwa Leta.

Abamarayika uko ari batatu n'ibigeragezo byabo bihujwe biboneka mu kugwa kwa Babeli ya Nimurodi mu Itangiriro igice cya cumi na kimwe. Ibyo bigeragezo uko ari bitatu bihagarariwe aho n'imikoreshereze itatu y'invugo ngo "nimuze" mu mirongo ya gatatu, iya kane n'iya karindwi. Invugo ya kabiri ngo "nimuze," iboneka mu murongo wa kane, ni yo iranga ikigeragezo cy'umumarayika wa kabiri.

Nuko bavuga bati: "Nimuze twiyubakire umudugudu n'umunara, umutwe wawo ugere ku ijuru; kandi twiheshe izina, kugira ngo tutazatanyirizwa hirya no hino ku isi yose." Itangiriro 11:4.

Umujyi ushushanya igihugu, kandi umunara ugashushanya itorero. Kandi kandi bifuzaga imico yihariye, nk'uko bigaragazwa no kwifuza kwigira izina. Mu kigeragezo cya kabiri, kenshi imico irigaragaza, kandi ibyo bikorwa mu kuyigereranya n'indi mico iyinyuranye, nk'uko bishushanywa na Kayini na Abeli, abakobwa b'abajene b'abanyabwenge n'abapfu, cyangwa mu kigeragezo cya kabiri cya Daniyeli mu ishusho igaragara y'abariye ibyokurya bya Babuloni, bitandukanye n'abariye ibinyampeke.

Ndakwinginze, gerageza abagaragu bawe iminsi icumi; kandi baduhe ibinyampeke byo kurya n'amazi yo kunywa. Maze hanyuma usuzume mu maso hacu imbere yawe, n'amaso y'abana barya ku mafunguro y'umwami; kandi uko uzabibona, abe ari ko ugirira abagaragu bawe. Nuko arabibemerera muri icyo kibazo, abagerageza iminsi icumi. Maze iminsi icumi ishize, mu maso habo haboneka harushije kuba heza kandi imibiri yabo yuzuye kuruta iy'abana bose baryaga ku mafunguro y'umwami. Danieli 2:12–15.

Mu mateka y'Abamilerite, ikigeragezo cy'umumarayika wa kabiri cyagaragaje ibyiciro bibiri by'abaramya. icyiciro kitashoboye gutsinda icyo kigeragezo cyabaye abakobwa ba Roma, naho ikindi cyiciro kiba abizerwa bakomeza gukurikira umucyo ugenda urushaho kwaguka. Abakobwa ba Roma bagaragaza imiterere y'ubuhanuzi ya nyina, kandi nyina bahindutse abakobwa be aramenyekana ko ari nyina w'indaya. Mu buhanuzi, indaya ni itorero ryinjira mu mubano na leta, nk'uko bimeze ku ishusho y'ubupapa.

Marayika wa mbere muri batatu bo mu Ibyahishuwe igice cya cumi na kane afite ibigeragezo uko ari bitatu bya buri wese muri abo bamarayika batatu, nk'uko no muri Daniyeli igice cya mbere bimeze. Muri Daniyeli igice cya cumi na kabiri na ho hagaragazwa uburyo bw'igeragezwa bw'ibyiciro bitatu; bityo rero ubwo buryo bw'igeragezwa bw'ibyiciro bitatu buboneka haba mu ntangiriro no mu iherezo by'igitabo cya Daniyeli.

Benshi bazezwa, kandi beze, kandi bageragezwe; ariko abanyabyaha bazakomeza gukora ibyaha: kandi nta n'umwe mu banyabyaha uzasobanukirwa; ariko abanyabwenge bo bazasobanukirwa. Daniyeli 12:10.

Ikigeragezo cya mbere cyo mu murongo wa cumi na kabiri ni ugutunganywa kuba mu rugo rw'urusengero rwera, aho umwana w'intama atambirwa kandi gukiranuka kubarirwa umunyabyaha. Ikigeragezo cya kabiri cyo mu murongo wa cumi na kabiri ni ukwezwana no guhinduka umweru, bishushanywa n'ahera h'urusengero rwera, hagaragaza igihe kwezwana guhabwa uwizera. Intambwe ya gatatu ni ukugeragezwa, bishushanywa urubanza rwo Ahera Cyane rw'urusengero rwera aho ubwoko bw'Imana bushyirwaho ikimenyetso kandi guhabwa ubwiza gusohora. Amatsinda abiri y'abaramya ashushanywa n'abanyabyaha badakiranirwa n'abanyabwenge basobanukirwa.

Ikigeragezo cya kabiri, kigaragazwa incuro nyinshi mu Ijambo ryera, kigereranya ikigeragezo kigaragara n'amaso, aho ibyiciro bibiri by'abaramya bihishurwa, kandi uguhuriza hamwe Itorero na Leta kugashushanywa. Ikindi gifite akamaro nk'ako ni uko kimwe mu biranga ikigeragezo cya kabiri ari uko kibanziriza ikigeragezo cya gatatu, kandi ikigeragezo cya gatatu kigereranya urubanza. Ariko kandi hari icyitonderwa gikomeye ku byerekeye urubanza rw'ikigeragezo cya gatatu, kuko buri kimwe muri ibyo bigeragezo bitatu kirimo urubanza, nyamara ibigeragezo bibiri bya mbere bishyirwa mu mateka aho ugukuzwa imico kukiri gushoboka. Ikigeragezo cya gatatu kiratandukanye, kuko ari ikigeragezo cy'ubuhanuzi kigaragaza byeruye, gishyira ahagaragara gusa icyiciro cy'umuranyi wari warabaye cyo mu ntambwe ebyiri z'ikorwa ry'ibigeragezo.

Mu gihe cyo gushyirwaho ikimenyetso cy'abihumbi ijana na mirongo ine na bane cyatangiyeye ku wa 11 Nzeri 2001, kikazarangirira ku itegeko ryo ku Cyumweru muri Leta Zunze Ubumwe z'Amerika, hari ibigeragezo bitatu. Ikigeragezo cya mbere cyabaye igihe marayika yamanukaga ku wa 11 Nzeri 2001, kandi bihuye na marayika wamanutse mu mateka y'Abamilerite ku wa 11 Kanama 1840, bityo icyo kigeragezo kikaba ari ikigeragezo kijyanye n'imirire. Mu gice cya mbere cy'igitabo cya Daniyeli, ikigeragezo cya mbere cyabaye igihe Daniyeli yiyemezaga mu mutima we kutarya ibyokurya by'umwami. Igihe Mwuka Muziranenge yamanukaga mu mubatizo wa Kristo, maze agasiba iminsi mirongo ine, ikigeragezo cye cya mbere cyari icy'imirire.

Ikigeragezo cya gatatu kandi cya nyuma mu gihe cyo gushyirwaho ikimenyetso cy'abahumbi ijana na mirongo ine na bane ni itegeko ryo ku cyumweru. Muri icyo gihe, abari bose basobanukiwe n'icyo Isabato y'umunsi wa karindwi ibasaba, hanyuma bagahitamo gusenga ku munsi w'izuba, bazahabwa ikimenyetso cy'inyamaswa, kandi bazarimbuka iteka ryose. Nyuma y'imyaka itatu, muri Daniyeli igice cya mbere, Daniyeli n'abasore batatu b'indashyikirwa bajyanywe imbere ya Nebukadinezari (ikimenyetso cy'itegeko ryo ku cyumweru), kugira ngo bacirwe urubanza ku myitozo yabo yo mu myaka itatu yari ishize. Igihe Data na Mwana bamanukaga mu nkuru y'ubwigomeke bwa Nimurodi kuri "nimugende" kwa gatatu, byari ukugira ngo bavangavange ururimi rwabo kandi babatanye hirya no hino. Ikigeragezo cya gatatu ni cyo kigeragezo ntandukanya gitandukanya ayo matsinda yombi iteka ryose.

"Byombi umugani w'urumamfu n'uw'urushundura byigisha mu buryo bugaragara ko nta gihe kizabaho aho abanyabyaha bose bazahindukirira Imana. Ingano n'urumamfu bikurana kugeza ku isarura. Amafifi meza n'amabi afatanirizwa hamwe ku nkombe kugira ngo habaho itandukanywa rya nyuma.

"Ndetse, iyo migani yigisha ko hatazabaho igihe cy'igeragezwa nyuma y'urubanza. Iyo umurimo w'ubutumwa bwiza urangiye, ahita hakurikiraho gutandukanywa kw'abakiranutsi n'ababi, kandi iherezo rya buri tsinda rigahoraho ridahinduka iteka ryose." Christ's Object Lessons, 123.

Igihe cyo gushyiraho ikimenyetso ku bihumbi ijana na mirongo ine na bine kirangira igihe cy'itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza vuba, kandi hagati y'icyo kigeragezo cya gatatu n'igeragezo cya mbere cyaje ku wa 11 Nzeri 2001, ikigeragezo cya kabiri kizanwa kuri Adventizimu y'i Lawodikiya. Nta "gihe cy'igeragezwa nyuma y'urubanza," kuko umurimo w'ubutumwa bwiza uba urangirijweho ku bihumbi ijana na mirongo ine na bine.

Mushiki wacu White yigisha ahantu henshi ko nitutatsinda ikigeragezo cya mbere, tudashobora gutsinda ikigeragezo cya kabiri; kandi tutabashije gutsinda neza ikigeragezo cya kabiri, tuzagaragaza kunanirwa kwacu ku cya gatatu, ari cyo kigeragezo ndakuka.

"Neretswe kongera kureba ku itangazwa ry'ukuza kwa mbere kwa Kristo. Yohana yatumwe mu mwuka no mu mbaraga bya Eliya kugira ngo ategurire Yesu inzira. Abanze kwemera ubuhumya bwa Yohana ntibungukiwe n'inyigisho za Yesu. Kurwanya kwabo ubutumwa bwahanuye ukuza Kwe kwabashyize ahantu batashoboraga kwakira bitabagoye ibihumya bikomeye cyane byerekana ko ari We Mesiya. Satani yayoboye abanze ubutumwa bwa Yohana gukomeza kujya kure kurushaho, kugeza no ku kwanga no kubamba Kristo. Mu kubikora, bishyize aho batashoboraga kwakira umugisha wo ku munsi wa Pentekote, wari kubigisha inzira yinjira ahera ho mu ijuru. Gutabuka k'umwenda ukingiriza mu rusengeru kwagaragaje ko ibitambo n'imihango by'Abayuda bitari bikizemurwa. Igitambo gikomeye cyari cyatanze kandi cyaremewe, kandi Mwuka Wera wamanutse ku munsi wa Pentekote yimuriye ibitekerezo by'abigishwa ahera ho ku isi abijyana ahera ho mu ijuru, aho Yesu yari yinjiye ku bw'amaraso Ye bwite, kugira ngo asoheshe ku bigishwa Be inyungu z'imponzani Ye. Ariko Abayuda basigaye mu mwijima mwinshi rwose. Batakaje umucyo wose bari gushobora kugira ku mugambi w'agakiza, kandi bakomeza kwiringira ibitambo byabo n'amaturu yabo bitagira

umumaro. Ahera ho mu ijuru hari hafashe umwanya w'ahera ho ku isi, nyamara nta bumenyi bari bafite kuri iyo mpinduka. Ni cyo cyatumye batashoboraga kungukirwa n'ubuhuza bwa Kristo ahera.”

“Benshi barebana ubwoba inzira Abayuda bakozemo banga kandi babamba Kristo; kandi uko basoma amateka y'itotezwa rye riteye isoni, bibwira ko bamukunda, kandi ko batari kumwihakana nk'uko Petero yabigenje, cyangwa ngo bamubambe nk'uko Abayuda babigenje. Ariko Imana, isoma imitima y'abantu bose, yashyize ku rugeragezo urwo rukundo bakomezaga kuvuga ko bafiteye Yesu. Ijuru ryose ryakurikiranye rifite inyota ikomeye cyane uburyo ubutumwa bw'umumarayika wa mbere bwakiriwe. Ariko benshi bavugaga ko bakunda Yesu, kandi bakarira iyo basomaga inkuru y'umusaraba, bashinyaguye inkuru nziza y'ukuza kwe. Aho kwakirana ubutumwa n'ibyishimo, bavuze ko ari ubuyobe. Bangaga abakundaga ukugaragara kwe maze babirukana mu matorero. Abanze ubutumwa bwa mbere ntibashoboraga kugirirwa umumaro n'ubwa kabiri; kandi n'ijwi ryo mu gicuku ntiryabagiriye umumaro, iryari iryo kubategurira kwinjirana na Yesu kubwo kwizera ahera cyane h'urusengero rwo mu ijuru. Kandi kubwo kwanga ubwo butumwa bubiri bwa mbere, bashegeshe cyane ubwenge bwabo ku buryo batabasha kubona umucyo mu butumwa bw'umumarayika wa gatatu, bugaragaza inzira ijya ahera cyane. Nabonye ko nk'uko Abayuda babambye Yesu, ni ko amatorero yiyita ko ari aya Kristo yabambye ubu butumwa, bityo rero nta bumenyi bafite bw'inzira ijya ahera cyane, kandi ntibashobora kugirirwa umumaro no kwinginga kwa Yesu yo muri aho. Nk'Abayuda batambaga ibitambo byabo bitagira umumaro, batamba amasengesho yabo atagira umumaro bayashyira mu cyumba Yesu yavuyemo; kandi Satani, yishimiye ubwo buyobe, yifata nk'ufite imico y'idini, maze akayobya intekerezo z'aba biyita abakristo azerekeza kuri we ubwe, akoresha imbaraga ze, ibimenyetso bye n'ibitangaza by'ibinyoma, kugira ngo abakomeze mu mutego we.” Early Writings, 259–261.

Nitutemera kwemera ubutumwa bw'umuburo bugereranywa n'itariki ya 11 Nzeri 2001, nta gushidikanya tuzemera itegeko ryo ku Cyumweru igihe rizaza, twibwira ko tuzaba tukiriho. Ibyo bimaze kuvugwa, ikigeragezo tugenerwamo amaherezo yacu y'iteka ryose, n'ikigeragezo tugomba gutsinda mbere y'uko dushyirwaho ikimenyetso ku itegeko ryo ku Cyumweru, ari na cyo kigeragezo tugomba gutsinda mbere y'uko igihe cy'imbabazi gifungwa, ni ikigeragezo cya kabiri, kandi ni cyo kigeragezo cy'ishusho y'inyamaswa.

“Uwituka yanyeretse neza ko ishusho ya cya gikoko izaremwa mbere y'uko igihe cy'igeragezwa gifungwa; kuko ari yo izaba ikigeragezo gikomeye ku bwoko bw'Imana, ari na cyo iherezo ryabo ry'iteka rizagenderwaho. Umwanya mufite ni uruvange rw'ibidahuye cyane, ku buryo bake cyane ari bo bazashukwa.”

“Mu Byahishuwe 13 iyi ngingo igaragazwa mu buryo bweruye; [Ibyahishuwe 13:11–17, byavuzwe].”

“Iki ni cyo kigeragezo ubwoko bw'Imana bugomba kunyuramo mbere y'uko bushyirwaho ikimenyetso. Abose bagaragaje ubudahemuka bwabo ku Mana bubahiriza amategeko Yayo kandi bakanga kwemera isabato y'impimbano, bazashyirwa muni y'ibendera ry'Umwami Imana Yehova, kandi bazahabwa ikimenyetso cy'Imana ihoraho. Abemera kurekura ukuri gukomoka mu ijuru bakemera isabato yo ku Cyumweru, bazakira ikimenyetso cy'inyamaswa.”

Ikigeragezo cya kabiri mu gihe cyo gushyirwaho ikimenyetso cy'abana ibihumbi ijana na mirongo ine na bine ni ikigeragezo cy'iyerekwa ry'ubuhanuzi. Gisaba kumenya ishyirwaho ry'ishusho y'inyamaswa muri Leta Zunze Ubumwe za Amerika, kandi icyo kigeragezo gishobora guhishurwa gusa binyuze mu Ijambo ry'ubuhanuzi ry'Imana. Ikirenzeho, Ijambo ry'ubuhanuzi ry'Imana rizasobanurwa gusa n'abahisemo kurya ubutumwa bw'imvura y'itumba, buhagarariwe nk'uburyo bw'“umurongo ku murongo.” Nituramuka twanze kurya ubutumwa buri mu kuboko kwa marayika ukomeye wo mu Byahishuwe 18 igihe amanuka, ntituzaba dufite ubushobozi bwo kumenya ishyirwaho ry'ishusho y'inyamaswa.

Kugira ngo umuntu arye ubutumwa buri mu kuboko k'umumarayika, bisaba ko uwiga ubuhanuzi ashobora kubona ko umumarayika afite ubutumwa mu kuboko kwe. Igihe umumarayika ukomeye wo mu Byahishuwe cumi n'umunani amanuka, uwo murongo ntugaragaza ikintu na kimwe kiri mu kuboko kwe; nyamara uburyo bwo gusobanukirwa “umurongo ku wundi murongo” bushyiraho, bushingiye ku buhama bwinshi, ko buri gihe haba hari ubutumwa mu kuboko kw'abamarayika bamanuka. Abanga uburyo bwa “umurongo ku wundi murongo,” baba bahumye ku butumwa butanga igihama cyerekana ko ishusho ya ya nyamaswa iri gushingwa muri Leta Zunze Ubumwe z'Amerika. Ibyo bigomba kumenyekana, kuko iherezo ryacu ry'iteka rishingiye ku kumenya uku kuri. Mu buryo bwa “umurongo ku wundi murongo,” Mushiki wa White agaragaza ibiranga by'ubuhanuzi by'umumarayika wa mbere ko bihujye n'ibiranga bimwe by'umumarayika ukomeye wo mu gice cya cumi n'umunani cy'Ibyahishuwe.

“Neretswe inyungu ijuru ryose ryari rifitiye umurimo wakorerwaga ku isi. Yesu yatumye marayika ukomeye amanuka kugira ngo aburire abatuye isi kwitegura kugaragara kwe kwa kabiri. Uwo marayika avuye imbere ya Yesu mu ijuru, habanje imbere ye umucyo urabagirana cyane kandi ufite ubwiza bukomeme. Nabwiwe ko ubutumwa bwe bwari ubwo kumurikisha isi ubwiza bwe no kuburira umuntu uburakari bw'Imana buza. Imbaga nyinshi zakiriye uwo mucyo. Bamwe muri bo bagaragara ko bafite kwicisha bugufi gukomeme, naho abandi bari bafite ibyishimo kandi bishimiye cyane. Abakiriye uwo mucyo bese bahindukiraga berekeza amaso yabo mu ijuru maze bahimbaza Imana. Nubwo wamuritswe kuri bese, bamwe bawugiragaho gusa ingaruka, ariko ntibawakiranye umutima wose. Benshi buzuyemo uburakari bukomeme. Ababwirizabutumwa n'abantu basanzwe bishyize hamwe n'ababi kandi barwanya bashikanye umucyo watanze n'uwo marayika ukomeye. Ariko abakiriye uwo mucyo bese bitandukanyije n'isi kandi bunze ubumwe cyane hagati yabo.”

“Satani n'abamarayika be bari bahugiye cyane mu gushaka gukura imitima y'abantu benshi uko bishoboka kose ku mucyo. Itsinda ryawanze ryasigaye mu mwijima. Nabonye marayika w'Imana akurikirana n'inyota ikomeye cyane abitaga ubwoko bwayo, kugira ngo yandike imico bagaragaje ubwo ubutumwa bwaturukaga mu ijuru bwabagezwagaho. Kandi ubwo benshi cyane mu bihandagazaga ko bakunda Yesu bateshukaga ubwo butumwa bwo mu ijuru babukengera, babushinyagurira, kandi babwanga, marayika wari ufite umuzingo mu kuboko kwe yanditse iyo nyandiko y'isoni. Ijuru ryose ryuzuye uburakari kubera ko Yesu yagizwe atyo igitutsi n'abamwaturaga ko ari abamukurikira.” Early Writings, 245, 246.

Muri uwo murongo, marayika wa mbere wo mu Byahishuwe igice cya cumi na kane “yatumwe” “kumanuka no kuburira abatuye isi kwitegura ukuza kwe kwa kabiri”, akaba ari umurimo umwe rwose n’uwa marayika wo mu Byahishuwe igice cya cumi n’umunani. Ubutumwa bwa marayika wa mbere bwari “kumurikisha isi ubwiza bwe no kuburira umuntu uburakari bw’Imana buri hafi kuza,” akaba ari na none ubutumwa bwa marayika wo mu gice cya cumi n’umunani. Abakiriye ubwo butumwa “bahimbarije Imana,” naho abanze ubwo butumwa “basigaranwa umwijima wose.”

Daniyeli na ba basore batatu b’indashyikirwa bahisemo kurya indyo yo mu ijuru, naho irindi tsinda rirya indyo ya Babuloni. Ku iherezo ry’“ikigeragezo kigaragara” cy’iminsi icumi, Daniyeli na bagenzi be bahesheje Imana icyubahiro, kuko mu maso habo hagaragara ko babyibushye kandi barushije ubwiza abaryaga indyo ya Babuloni. Ubutumwa bw’umumarayika wa mbere bwo mu Ibyahishuwe igice cya cumi na kane, bugaragaza ibigeragezo byose uko ari bitatu mu kugaragaza ubwabyo ubutumwa bwiza bw’iteka ryose. Ikigeragezo cya mbere ni ugutinya Imana, icya kabiri ni ukuyiha icyubahiro, kandi ikigeragezo cya gatatu ni igihe igihe cy’urubanza kigeze. Abafashe agatabo gato mu kuboko kw’umumarayika wa mbere maze bakakarira, nk’uko byagereranyijwe na Yohana mu gice cya cumi, bahesheje Imana icyubahiro ku kigeragezo cya kabiri, maze bityo bategurirwa kwinjira mu rubanza rwa Nebukadinezari. Umurongo ku wundi murongo, ikigeragezo cya mbere ku wa 11 Nzeri 2001, kwari ukurya agatabo gato kari mu kuboko kw’umumarayika ukomeye. icyo kigeragezo cyatangije ikigeragezo cyakurikiyeho aho ibyiciro bibiri by’abaramya byagombaga kugaragazwa mbere y’ikigeragezo cya gatatu kandi cya nyuma gisesengura ukuri kwose, cyerekanye gusa imico ihebuje ihesheje Imana icyubahiro, cyangwa imico yuzuye umwijima.

Igihe cyo gushyirwaho ikimenyetso kw’abihumbi ijana na mirongo ine na bine ni amateka atangirira ku ya 11 Nzeri 2001 kugeza ku itegeko rya vuba rya Ku Cyumweru muri Leta Zunze Ubumwe za Amerika. Muri ayo mateka, umugani w’abakobwa icumi bazaba usubiwemo kandi usohozwe uko wakabaye nyirizina. icyo kuri rero kigaragaza ko amateka y’ubuhanuzi yo muri Habakuki 2 na yo azasubirwamo kandi asohore uko yakabaye nyirizina. Bisobanura kandi ko igihe cyo gushyirwaho ikimenyetso kw’abihumbi ijana na mirongo ine na bine ari cyo gihe ingaruka z’iyerekwa ryose ry’ubuhanuzi zisubirwamo kandi zigasohora uko zakabaye nyirizina.

Daniyeli igice cya cumi na kimwe, umurongo wa mirongo ine, wahishuriwe mu gihe cy’imperuka mu mwaka wa 1989. Uwo murongo utangirana n’igihe cy’imperuka mu 1798, kandi ugasozwa n’uko uranga igihe cy’imperuka mu 1989. Umurongo ku wundi, igihe cy’imperuka cyo mu 1798 gihuzwa n’igihe cy’imperuka cyo mu 1989. Amateka y’umurongo wa mirongo ine, atangirira mu 1798, kandi agakomeza kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru ryo mu murongo wa mirongo ine na rimwe, ahagarariye amateka y’inyamaswa yo ku butaka (Leta Zunze Ubumwe za Amerika) nk’ubwami bwa gatandatu bwo mu buhanuzi bwa Bibiliya. Ahembe abiri y’inyamaswa yo ku butaka, ari yo Repubulikaniyisimu n’Abaporotesitanti, ahagarariwe n’ibyo bihe bibiri by’imperuka.

Mu gihe cyo gushyirwaho ikimenyetso kw’abihumbi ijana na mirongo ine na bine, ihembe ry’Abaporotesitanti rizabyara amatsinda abiri y’abaramya mu kigeragezo cya kabiri mu bigeragezo bitatu byo muri icyo gihe. icyiciro kimwe kizaba cyarakuzeho ishusho ya Kristo, naho ikindi

cyiciro kizaba cyarakuzeho ishusho y'inyamaswa. Muri icyo gihe cy'ibigeragezo, ihembe ry'Abaripublikani rizifatanya n'ihembe ry'Abaporotesitanti bayobye maze rikore ishusho y'inyamaswa, ubwo amatorero y'Abaporotesitanti azaba afashe ubutegetsi bwa leta. Icyo gihe ni cyo gihagarariwe n'iyerekwa ryose ryo mu Ijambo ry'Imana, kuko ari ho buri kimwe mu "bitabo bya Bibiliya, bihurira kandi bikarangirira."

Ikigeragezo cya kabiri muri icyo mateka ni ikigeragezo cy'ishusho y'inyamaswa, haba imbere mu bakobwa b'isugi, no hanze ku banyapolitiki b'amashyaka abiri ya politiki ahanganye. Icyo kigeragezo ni cyo tugomba gutsinda "mbere y'uko igihe cy'imbabazi gifungwa" ku itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza vuba. Icyo kigeragezo ni cyo dutsinda "mbere y'uko dushyirwaho ikimenyetso." Icyo kigeragezo ni cyo aho "iherezo ryacu ry'iteka ryose rizafatirwa umwanzuro."

Tuzakomeza iki cyigisho mu ngingo ikurikira.

"Undi mumarayika ukomeye yatumwe kumanuka aza ku isi. Yesu ashya mu kuboko kwe inyangiriki, maze ageze ku isi arangurura ijwi ati: 'Babuloni iraguye, iraguye.' Hanyuma mbona abari baracitse intege bongera guhanika amaso yabo bayerekeza mu ijuru, bategerezanyije kwizera n'ibyiringiro kugaragara k'Umwami wabo. Ariko benshi basaga n'abagumye mu mimerere y'ubupfapfa, nk'aho basinziriye; nyamara nabonaga ku maso yabo ibimenyetso by'agahinda gakomeye. Abari baracitse intege babonye mu Byanditswe ko bari mu gihe cyo gutinda, kandi ko bagombaga gutegereza bihanganye isohora ry'iyerekwa. Ibihamya byabagejeje ku kwitegerezanya amatsiko Umwami wabo mu 1843, ni byo byabateye no kumutegereza mu 1844. Nyamara nabonye ko abenshi batari bafite uwo mwete warangaga ukwizera kwabo mu 1843. Gucika intege kwabo kwari kwarahongeye ukwizera kwabo...."

"Nk'uko umurimo wa Yesu wari urangiye ahera, maze akinjira Ahera Cyane, agahagarara imbere y'isanduku irimo amategeko y'Imana, yohereje undi mumarayika ukomeye afite ubutumwa bwa gatatu ku isi. Mu kuboko k'uwo mumarayika hashyizweho umuzingo, maze amanuka aza ku isi afite imbaraga n'icyubahiro, atangaza umuburo uteye ubwoba, urimo igihano giteye ubwoba kurusha ibindi byose byigeze kugezwa ku muntu. Ubu butumwa bwari bugenewe gutuma abana b'Imana baba maso, bubereka igihe cy'ibigeragezo n'amakuba byari bibategereje imbere. Marayika aravugaga ati: 'Bazashyirwa mu rugamba rukomeye cyane n'inyamaswa n'igishushanyo cyayo. Ibyiringiro byabo byonyine by'ubugingo bw'iteka ni ugukomera. Nubwo ubugingo bwabo buri mu kaga, bagomba gukomeza gushikama ku kuri.' Marayika wa gatatu asoza ubutumwa bwe muri aya magambo ati: 'Hano ni ho kwihangana kw'abera kuri: hano ni ho abitondera amategeko y'Imana n'ukwizera kwa Yesu bari.' Ubwo yasubiragamo ayo magambo, yerekanaga ahera ho mu ijuru. Intekererezo z'abemera ubu butumwa bose zerekezwa Ahera Cyane, aho Yesu ahagaze imbere y'isanduku, akora umurimo We wa nyuma wo gutakambira abantu bose abo imbabazi zigihamagarira, ndetse n'abishe amategeko y'Imana batabizi. Iyi mpongano ikorerwa abakiranutsi bapfuye kimwe n'abakiranutsi bakiriho. Irebana n'abantu bose bapfuye bizeye Kristo, ariko, kubera ko batari barahawe umucyo ku mategeko y'Imana, bari baracumuye batabizi, barenze ku mategeko yayo." Early Writings, 245, 255.